

Predmet C-687/23

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

15. studenoga 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Tribunal Supremo (Španjolska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

2. studenoga 2023.

Žalitelj:

D. E.

Druga stranka u postupku:

Banco Santander, S. A.

TRIBUNAL SUPREMO, SALA PRIMERA DE LO CIVIL (VRHOVNI SUD,
PRVO GRAĐANSKO VIJEĆE, ŠPANJOLSKA)

[omissis] [postupovni izrazi]

TRIBUNAL SUPREMO (Vrhovni sud)

Sala de lo Civil (Građansko vijeće)

Rješenje br.

[omissis] [sastav suda]

U Madridu 2. studenoga 2023.

[omissis] [sudac izvjestitelj]

OKOLNOSTI SPORA

PRVO.– Relevantne okolnosti

1. – Društvo Banco Popular Español, S. A. (u daljnjem tekstu: Banco Popular) izdalo je „obveznice Popular I/2010 konvertibilnog kapitala od 8 %” (nazivaju se i „podređene obveznice zamjenjive podređenim vrijednosnim papirima društva Banco Popular Español, S. A. I/2009”).

D. E. je 3. listopada 2009. kao jedini upravitelj društva Lera Blava, S. L. U. upisao 15 takvih konvertibilnih obveznica u ukupnom iznosu od 15 000 eura.

D. E. je, također kao zastupnik društva Lera Blava, S. L. U., u svibnju 2012. pristao na zamjenu tih podređenih obveznica I/2009, s dospijećem u listopadu 2013., drugim obvezno konvertibilnim podređenim obveznicama (II/2012), s dospijećem u studenome 2015.

Društvo je 14. siječnja 2013. u okviru isplate zaostalih plaća D. E.-u dalo u vlasništvo te konvertibilne obveznice, a banka je 22. veljače 2013. pristala na to da D. E. preuzme vlasništvo nad obveznicama.

U pogledu tih obvezno konvertibilnih podređenih obveznica (II/2012), 25. studenoga 2015. izvršena je obvezna zamjena dionicama društva Banco Popular.

2. – Europska komisija je 7. lipnja 2017. donijela Odluku (EU) 2017/1246 o potvrđivanju sanacijskog programa za društvo Banco Popular Español S.A. (SL 2017., L 178, str. 15. i ispravak SL 2017., L 320, str. 31.); Jedinstveni sanacijski odbor (SRB) donio je Odluku SRB/EES/2017/08 kojom je aktiviran sanacijski program društva Banco Popular.

Primijenjeni mehanizam sanacije uključivao je prodaju poslovanja prijenosom dionica na jednog kupca, društvo Banco Santander, koji ih je kupio za jedan euro.

SRB-ova Odluka SRB/EES/2017/08 provedena je Odlukom Fonda de Reestructuración Ordenada Bancaria (Fond za uredno restrukturiranje banaka, Španjolska; u daljnjem tekstu: FROB), kao izvršnog sanacijskog tijela, od 7. lipnja 2017., u skladu s člankom 2. stavkom 1. točkom (d) Zakona br. 11/2015 od 18. lipnja (BOE br. 155 od 30. lipnja 2017., str. 55470.).

FROB je naložio smanjenje temeljnog kapitala društva Banco Popular Español koji je postojao u tom trenutku na nula eura (0 eura) otpisom svih tada izdanih dionica radi stvaranja nedostupne dobrovoljne rezerve. U tom je trenutku D. E. izgubio vlasništvo nad dionicama koje je stekao zamjenom upisanih obveznica, za što nije dobio nikakvu naknadu.

3. – Zbog mjera sanacije koje je FROB donio radi izvršenja SRB-ove Odluke, društvo Banco Santander kupilo je sve nove dionice koje je izdalo društvo Banco Popular konverzijom instrumenata kapitala kategorije 2 u nove dionice čije je izdavanje naloženo u toj odluci. Društvo Banco Santander potom je 2018., u postupku spajanja preuzimanjem društva Banco Popular, postalo univerzalni sljednik društva Banco Popular, čija je pravna osobnost prestala postojati.

DRUGO.– Sudski spor povodom kojeg se upućuje zahtjev za prethodnu odluku
Rješenje spora u prvom i drugom stupnju

1. – D. E. je u listopadu 2016. protiv društva Banco Popular podnio tužbu kojom je zahtijevao da se kupnja konvertibilnih podređenih obveznica proglašeni ništavom zbog nepravilnosti u pogledu suglasnosti te da se naloži povrat prvotno uloženog iznosa (15 000 eura) uvećanog za zakonske kamate dospjele od dana upisa financijskog proizvoda. Podredno, zahtijevao je da mu se nadoknadi šteta jer tuženik nije ispunio svoje zakonske obveze informiranja o upisu obveznica 2009. i njihovoj naknadnoj zamjeni 2012. Tužitelj temelji svoj zahtjev na nepravilnom stavljanju proizvoda na tržište s obzirom na zahtjeve iz propisa MiFID.

2. – Prvostupanjski sud koji je odlučivao o sporu prihvatio je tužbu i proglasio upis obvezno konvertibilnih podređenih obveznica ništavim.

3. – Tužena banka podnijela je protiv presude žalbu koju je Audiencia Provincial (Provincijski sud, Španjolska) prihvatila jer je prihvatila i prigovor nedostatka D. E.-ove aktivne procesne legitimacije.

TREĆE.– Žalba u kasacijskom postupku u tijeku pred Tribunalom Supremo (Vrhovni sud), u okviru koje se odlučilo uputiti ovaj zahtjev za prethodnu odluku

1. – Tužitelj je protiv presude Audiencije Provincial (Provincijski sud) podnio žalbu u kasacijskom postupku. Predmet pobijanja u žalbi temelji se na uskraćivanju aktivne procesne legitimacije jer smatra da je prijenos vlasništva nad obveznicama društva na njegova upravitelja i jedinog člana bio valjan.

U slučaju da se taj razlog prihvati, trebalo bi ocijeniti ništavost kupnje podređenih obveznica I/2009 i njihove naknadne zamjene obvezno konvertibilnim podređenim obveznicama (II/2012).

2. – Prilikom odlučivanja o žalbi sud je naložio da se održi rasprava i stranke saslušaju o relevantnosti upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku Sudu. Obje su se stranke usprotivile upućivanju zahtjeva za prethodnu odluku.

ČETVRTO.– [omissis] [podaci o strankama i njihovim zastupnicima]

PRAVNA OSNOVA

PRVO.– Pravo Europske unije

Ovaj je zahtjev za prethodnu odluku dopuna zahtjevu za prethodnu odluku od 15. prosinca 2022. Relevantni propisi prava Europske unije i dalje su isti, a navode se u nastavku:

(a) Članak 34. stavak 1. točke (a) i (b) Direktive 2014/59/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava te o izmjeni Direktive Vijeća

82/891/EEZ i direktiva 2001/24/EZ, 2002/47/EZ, 2004/25/EZ, 2005/56/EZ, 2007/36/EZ, 2011/35/EU, 2012/30/EU i 2013/36/EU te uredbi (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća (u daljnjem tekstu: Direktiva 2014/59/EU)

(b) Članak 53. stavci 1. i 3. Direktive 2014/59/EU

(b) Članak 60. stavak 2. točke (a), (b) i (c) Direktive 2014/59/EU

Direktiva 2014/59/EU prenesena je u španjolsko pravo Leyem 11/2015, de 18 de junio, de recuperación y resolución de entidades de crédito y empresas de servicios de inversión (Zakon br. 11/2015 od 18. lipnja o oporavku i sanaciji kreditnih institucija i investicijskih društava; u daljnjem tekstu: Zakon br. 11/2015), a mnoge odredbe tog zakona istovjetne su ili slične odredbama navedene direktive preuzetim u prethodnim točkama.

Na to se pitanje također odnosi sudska praksa utvrđena presudom Suda od 5. svibnja 2022., predmet C-410/20 (EU:C:2022:351).

DRUGO.– Razlog za upućivanje zahtjeva za prethodnu odluku Dvojbe iznesene povodom presude Suda Europske unije od 5. svibnja 2022. (C-410/20)

1. – Španjolski sudovi na različite su načine tumačili različite odredbe Direktive 2014/59/EU u pogledu mjera sanacije društva Banco Popular, koji su doveli do drukčijih odluka donesenih u sporovima. To je dovelo do podnošenja znatnog broja žalbi u kasacijskom postupku Tribunalu Supremo (Vrhovni sud) u tom pogledu.

2. – U presudi Suda od 5. svibnja 2022., predmet C-410/20 (EU:C:2022:351), utvrđeno je kako treba tumačiti odredbe članka 34. stavka 1. točke (a) Direktive 2014/59/EU, u vezi s odredbama njezina članka 53. stavaka 1. i 3. te članka 60. stavka 2. prvog podstavka točaka (b) i (c), u pogledu i. tužbi za utvrđivanje odgovornosti zbog informacija danih u prospektu i tužbi za proglašavanje ugovora o upisu dionica društva Banco Popular ništavim, ii. koje su kupljene u okviru javne ponude za upis dionica, iii. i otpisane u postupku sanacije te banke, iv. a te su tužbe podnijeli imatelji takvih dionica društva Banco Popular prije pokretanja postupka sanacije.

3. – U glavnom postupku u kojem je upućen ovaj zahtjev za prethodnu odluku podređene obveznice obvezno konvertibilne u dionice društva Banco Popular I/2009, koje su naknadno zamijenjene obvezno konvertibilnim podređenim obveznicama (II/2012), nisu nijedan od instrumenata dodatnog kapitala koji je otpisan ili poništen zbog sanacijskog programa društva Banco Popular. Međutim, te su obveznice 25. studenoga 2015. zamijenjene ili konvertirane u dionice društva Banco Popular u skladu s uvjetima u okviru konkretnog izdavanja (skup II/2012). Tužitelj je bio imatelj tih dionica od dana zamjene do 7. lipnja 2017., kad su one, zajedno s ostalim dionicama koje su činile temeljni kapital, otpisane u okviru sanacijskog programa društva Banco Popular.

Budući da su te obveznice zamijenjene dionicama društva Banco Popular 25. studenoga 2015., odnosno prije donošenja odluke o sanaciji banke (7. lipnja 2017.), čini se da je očito da učinkovitost sanacijskog programa utječe i na dionice koje je tužitelj kupio zamjenom i koje je imao na datum sanacije, uz posljedični otpis, jer se prva mjera iz Odluke upravnog odbora FROB-a od 7. lipnja 2017. sastojala od „smanjenja postojećeg temeljnog kapitala društva Banco Popular Español, S.A. s dvije milijarde devedeset osam milijuna četiri stotine dvadeset devet tisuća četrdeset šest eura (2 098 429 046 eura) na nula eura (0 eura) otpisom svih trenutačno izdanih dionica [...]”, neovisno o ispravi o kupnji dionica.

U ovom se sporu pojavljuje dvojba koja je djelomično slična dvojbi na koju se odnosilo prethodno pitanje upućeno u odluci o upućivanju zahtjeva za prethodnu odluku od 15. prosinca 2022. Pojavljuje se dvojba u pogledu opsega učinka oslobođenja društva Banco Santander, kao univerzalnog sljednika društva Banco Popular, svih obveza i odgovornosti, osobito tražbine ili prava koji bi mogli nastati na temelju sudske presude kojom bi se upis obvezno konvertibilnih podređenih obveznica I/2009 i onih naknadno kupljenih zamjenom II/2012 proglasio ništavim te se naložio povrat prvotno uloženi iznosa za kupnju tih obveznica (15 000 eura), uzimajući u obzir da te podređene obveznice konvertibilne u dionice nisu među instrumentima dodatnog kapitala obuhvaćenima mjerama sanacije društva Banco Popular, ali su konvertirane u dionice te banke, u skladu s predviđenim u okviru njihova izdavanja, i to prije donošenja navedenih sanacijskih mjera.

U ovom slučaju varijanta koja opravdava proširenje ranije upućenog prethodnog pitanja temelji se na tome da je tužba za poništenje podnesena prije završetka postupka sanacije banke. Stoga se dvojba u ovom slučaju odnosi na to jesu li ta tražbina ili pravo obveza na koju se primjenjuje odredba članka 53. stavka 3. Direktive, s obzirom na to da je tužba podnesena nakon završetka postupka sanacije banke i s obzirom na izuzeće koje se u toj odredbi utvrđuje za „već obračunan[e] obvez[e]”.

Pitanje se postavlja jer se, kao što se to ističe u presudi Suda od 5. svibnja 2022., člankom 53. stavkom 3. Direktive 2014/59/EZ određuje da, „ako sanacijsko tijelo smanji na nulu glavnica obveze ili nepodmireni iznos obveze, sve pravne obveze ili tražbine koje u vezi s njom proizlaze i koje nisu obračunane u trenutku sanacije u svakom slučaju smatraju se izvršenima i ne mogu se dokazivati u vezi s kreditnom institucijom ili investicijskim društvom u sanaciji ili bilo kojim subjektom sljednikom u bilo kojoj naknadnoj likvidaciji” [dodano isticanje masnim slovima]. Isto tako, u istoj se presudi Suda ističe i da se člankom 60. stavkom 2. navedene direktive, u pogledu odredbi o otpisu ili konverziji instrumenata kapitala, predviđa da, „[a]ko se glavnica relevantnih instrumenata kapitala otpisuje: [...] (b) imatelju relevantnog instrumenta kapitala ne ostaje nikakva obveza u okviru otpisanog iznosa tog instrumenta ili u vezi s njim, osim već obračunatih obveza i obveza u vezi sa naknadom štete do koje može doći zbog pravnog lijeka kojim se pobija zakonitost izvršavanja ovlasti otpisa” [dodano isticanje masnim slovima].

4. – U glavnom postupku na koji se odnosi ovaj zahtjev za prethodnu odluku konvertibilne obveznice dospjele su i konvertirane su u dionice prije početka postupka sanacije društva Banco Popular te je tužba za poništenje također podnesena prije početka tog postupka sanacije.

5. – Kao što je to već istaknuto, presuda Suda od 5. svibnja 2022., iako se odnosi na „osobe koje su stekle dionice u okviru javne ponude za upis dionica te institucije ili tog društva, prije pokretanja tog postupka sanacije”, sadržava određena razmatranja koja su relevantna za ovaj predmet.

S jedne strane, u njoj se podsjeća na to da su, u skladu s člankom 34. stavkom 1. točkama (a) i (b) Direktive 2014/59, „dioničari, a zatim vjerovnici, kreditne institucije ili investicijskog društva koje je u postupku sanacije, oni koji prvenstveno moraju snositi pretrpljene gubitke zbog provođenja tog postupka”. Isto tako, konkretno, u skladu s člankom 53. stavkom 3. Direktive 2014/59/EU, „ako sanacijsko tijelo smanji na nulu glavnice obveze ili nepodmireni iznos obveze, sve pravne obveze ili tražbine koje u vezi s njom proizlaze i koje nisu obračunane u trenutku sanacije u svakom slučaju smatraju se izvršenima i ne mogu se dokazivati u vezi s kreditnom institucijom ili investicijskim društvom u sanaciji ili bilo kojim subjektom sljednikom u bilo kojoj naknadnoj likvidaciji” (točka 33.).

S druge strane, u njoj se dodaje da „[č]lanak 60. Direktive 2014/59, koji se odnosi na otpis ili konverziju instrumenata kapitala, u stavku 2. prvom podstavku točki (b) precizira da imatelju otpisanog instrumenta kapitala ne ostaje nikakva obveza na temelju odluke o sanaciji, osim već obračunanih obveza i obveza u vezi s naknadom štete do koje može doći zbog pravnog lijeka kojim se pobija zakonitost izvršavanja ovlasti otpisa”.

U španjolskom se pravu „obračunom” smatra trenutak u kojem nastaje pravo da se zahtijeva ispunjenje obveze. „Dospijećem” se pak smatra završetak roka propisanog za ispunjavanje obveze, nakon čega se može zahtijevati njezino izvršenje.

S druge strane, u ovom se slučaju eventualna osuđujuća presuda kojom bi se naložio povrat prvotno uloženog iznosa za kupnju konvertibilnih obveznica kao posljedica proglašenja njihova upisa i naknadne zamjene ništavima ne odnosi ni na kakvu obvezu ili odgovornost koja proizlazi iz „izvršavanja ovlasti otpisa”, nego iz stavljanja na tržište financijskih proizvoda od kojih se sastojalo prvotno ulaganje. Drugim riječima, zahtjev nije podnesen zbog pada vrijednosti ulaganja nakon otpisa dionica, nego zbog odgovornosti koje proizlaze iz prvotnog posla, odnosno upisa obveznica koje su naknadno konvertirane u dionice.

U tom smislu, činjenici da je eventualna tražbina u pogledu naknade štete nastala izvansudskim putem (i da je stoga treba smatrati obračunanom) i da je dospjela (zbog neprimjene roka) nije protivno to da se ta tražbina kvalificira kao „rezervna” dok je sud konačno ne potvrdi (ili isključi), pa se stoga čini razumnom

mogućnost da se takve tražbine (oko kojih se vodi ili bi se mogao voditi spor) uzmu u obzir prilikom realistične ocjene obveza subjekta od kojeg se traži naknada štete ili povrat zbog stavljanja tih financijskih proizvoda na tržište.

6. – Kad bi se smatralo da te obveze koje bi mogle proizaći iz eventualne odgovornosti u pogledu stavljanja na tržište podređenih obveznica koje se moraju konvertirati u dionice ni u kojem slučaju nisu dio tih „već obračunatih obveza”, na koje se odnosi izuzimanje od oslobađajućeg učinka otpisa iz članka 60. stavka 2. točke (b) Direktive 2014/59, kao ni obveza ili tražbina koje su već obračunane u trenutku donošenja Odluke o sanaciji društva Banco Popular, na koje se upućuje u članku 53. stavku 3. Direktive, D. E. ne bi imao legitimaciju za podnošenje tužbe protiv društva Banco Santander, o čemu se odlučuje povodom žalbe u kasacijskom postupku o kojoj ovaj sud treba donijeti odluku.

IZREKA

VIJEĆE ODLUČUJE: [omissis] Sudu Europske unije upućuju se sljedeća prethodna pitanja:

Treba li odredbe članka 34. stavka 1. točaka (a) i (b), u vezi s odredbama članka 53. stavaka 1. i 3. te članka 60. stavka 2. prvog podstavka točaka (b) i (c) Direktive 2014/59/EU, tumačiti na način da se eventualna tražbina ili pravo – koje bi moglo nastati na temelju osuđujuće presude kojom se subjektu koji je sljednik društva Banco Popular nalaže isplata naknade štete povodom tužbe za utvrđivanje odgovornosti koja je podnesena zbog stavljanja na tržište određenog financijskog proizvoda (podređenih obveznica koje se moraju konvertirati u dionice iste banke), koji nije među instrumentima dodatnog kapitala obuhvaćenima mjerama sanacije društva Banco Popular, koji su naposljetku, prije nego što su donesene mjere sanacije banke (7. lipnja 2017.), konvertirani u dionice te banke – može smatrati obvezom na koju se primjenjuje odredba o otpisu ili poništenju iz članka 53. stavka 3. Direktive 2014/59/EU, kao „neobračunana” obveza ili tražbina, na način da bi bila izuzeta i ne bi se mogla zahtijevati od društva Banco Santander koje je sljednik društva Banco Popular ako je tužba iz koje proizlazi ta obveza naknade štete podnesena prije završetka postupka sanacije banke?

Ili navedene odredbe pak treba tumačiti na način da navedena tražbina ili pravo čine „obračunanu” obvezu (članak 53. stavak 3. Direktive) ili „već obračunan[u] obvez[u]” u trenutku sanacije banke (članak 60. stavak 2. točka (b)) i da su kao takvi izuzeti od učinka oslobodjenja ili poništenja tih obveza ili tražbina te se, prema tome, u odnosu na društvo Banco Santander, koje je sljednik društva Banco Popular, mogu zahtijevati čak i ako je tužba iz koje proizlazi ta obveza naknade štete podnesena prije završetka postupka sanacije banke?

[omissis] [završni postupovni izrazi i potpisi sudaca]